

OVER BELIJDENISLITERATUUR

Maar de meest normale mensch is in zijn eigen beslotenheid een levend drama. Hij heeft alles in zich om aan zichzelf te vergaan en oneindig veel om zich aan zichzelf op te richten.

Twee ernstige bezwaren hoorde ik vaak tegen de hier geschilderde belijdenis- en bezinningsliteratuur inbrengen. De schrijver zou door al wat hij van de wereld kennen kan uit het eigen hart te lezen in egocentrisme en onmaatschappelijk individualisme vervallen. Hij zou, door de uiteenrafeling van het eigen wezen, zijn levenslust fnuiken.

Alles schuilt in alles. De moeder die haar kind aan de borst drukt en zich niets van de wereld aantrekt herhaalt het eeuwige gebaar van de barende menscheid. Van Montaigne, oud-burgemeester van de stad Bordeaux, die de meening was toegedaan, dat hij niemand volledig kennen kon, tenzij zichzelf, is deze uitspraak: „Chaque homme porte la forme entière de l'humaine condition”. Het is misschien te veel gezegd, „la forme entière”. Maar laten we bescheiden zijn: „Chaque homme porte une parcelle commune de l'humaine condition”. In elk geval ken ik schrijvers van belijdenisliteratuur, die in hun gewetensonderzoek de motieven hebben gevonden, niet om zich af te zonderen of om zich te ver-bijzonderen, maar om als evenbeeld van hun broeders, zelfs als het eenzamen waren, den weg van solidariteit en genegen gemeenzaamheid te gaan.

En de doorschouwing van het eigen wezen zou fnuikend zijn voor den spontanen levenslust. Alles schuilt in alles. Het is ongetwijfeld een werk van kracht en moed in de diepte van de eigen ziel te erkennen wat echt is. Het kan echter nog een grooter werk van kracht en moed zijn door dit gewetensonderzoek zich tot innige levensaanvaarding op te tillen, zij het ook zonder nuchter te zijn als een veulen in de wei. Als ik Van Hoogenbemt om zijn *Stille Man* van mensch tot mensch de hand druk, dan is het niet alleen omdat hij een goed boek heeft geschreven. Er bestaan in onze literatuur, laat staan in de wereld-literatuur, zuiverder gecomponeerde boeken, met grootere allures. Maar ik druk hem de hand, omdat hij in en door dit belijdenisboek, dat, zooals de romantici zegden, met het eigen bloed is geschreven, de machteloosheid heeft overwonnen, die hij zoo scherpzinnig in zijn geliefde en gevreesde hoofdpersonage, neen, die hij in zichzelf heeft gepeild. De belijdenis was hier een bevrijding.